

**OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE**
KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z Nr

3074

1. Obiekt:

237/1 KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYM.-KAT. p.w. ŚW. JÓZEFA

2. Czas powstania

XIV w.;
XVII w.;
1955-56

3. Miejscowość:

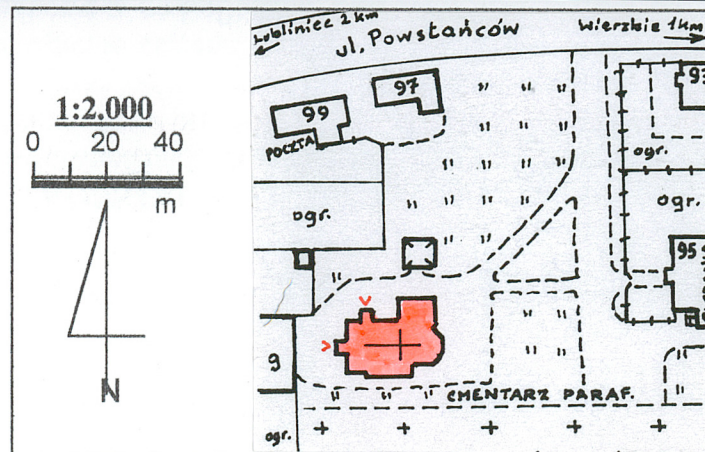
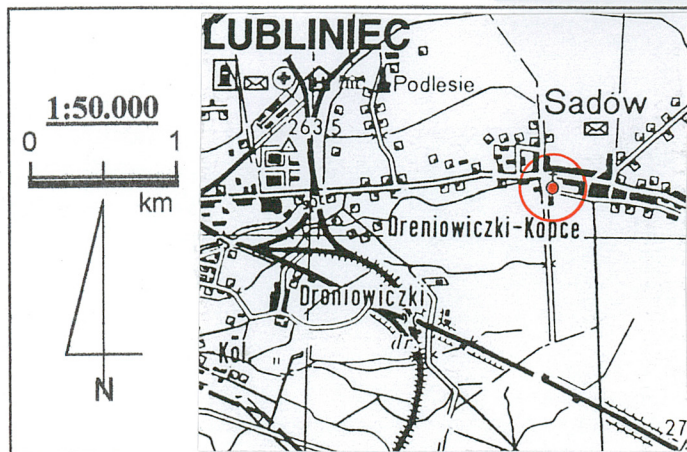
SADÓW

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja:

Fot. 1. Widok ogólny od strony południowo wschodniej, z prawej dzwonnica.

Rzut poziomy
na Wkładce Nr 1

4. Adres:

ul. Powstańców, k. nr-u 95
nr hipoteczny: 512/512
Działka 47 mapy Sadow ark. 4

5. Przynależność administracyjna:

województwo: śląskie
powiat: Lubliniec
gmina: Koszęcin

6. Poprzednie nazwy miejscowości:
Sadow (XIX w. i do 1918 r.)
Ober Sadow (1940 – 45)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975:

województwo: katowickie

powiat: Lubliniec
W latach 1975 – 1998 wojew. częstochowski

8. Właściciel i jego adres:

Parafia kościoła rzym. – kat.
p.w. św. Józefa

ul. Powstańców 95
42-711 SADÓW

9. Użytkownik i jego adres:

Jak wyżej.

10. Rejestr zabytków:

Nr .. A-94..data .. 10.03.1978
R/493/56 2 2.11.1956
408/60 2 15.03.1960

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu:

Pierwsza wzmianka o istnieniu wsi Sądów pochodzi z połowy XIII w. Parafia w Sadowie wzmiankowana jest po raz pierwszy w 1305 r., zatem istniał tam już kościół. Zapewne zniszczał lub spłonął, gdyż oo Cystersi zbudowali tu w początku XIV w. kościół p.w. Wszystkich Świętych, konsekrowany w 1331 r. przez wrocławskiego biskupa Nankera. W okresie reformacji, kościół przejściowo był w rękach protestantów. W XVII w. kościół został rozbudowany poprzez dostawienie nawy od strony zachodniej, tak, że pierwotny kościół stał się prezbiterium nowego. W 1650 r. od strony południowej dobudowano kaplicę Najśw. Serca Jezusowego z kryptą, w której chowano zmarłych, protestanckich właścicieli pobliskich Rusinowic, później kolejnych właścicieli Sadowa i Wierzbia, m.in. Wierbskich, Goczałkowskich i von Hochberg. W w. XVII, do północnej ściany prezbiterium dostawiono kaplicę św. Jadwigi, dwie kruchty wejściowe oraz nad prezbiterium zbudowano nowe sklepienie ceglane, a obok kościoła została wystawiona wolno stojąca dzwonnica. W 1671 r. kościół ponownie poświęcono ze zmianą patrona na św. Józefa. Prawdopodobnie z tej okazji kościół otrzymał nowy ołtarz główny. W XVIII w. w kościele zainstalowano dwa ołtarze boczne. W tym okresie, parafia sadowska, będąca jedną z największych i najstarszych w tym rejonie, była także siedzibą dekanatu, w 2 połowie XIX w. należały do niej 34 wsie i kolonie. Ostatnia rozbudowa kościoła miała miejsce w latach 1955 – 56.

Kościół gotycki rozbudowany w okresie baroku, wyposażenie niemal w całości barokowe.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje):

Kościół wolno stojący orientowany, jednokondygnacyjny bez podpiwniczenia, z poddaszem nieużytkowym, bezwieżowy, jedynie z małą wieżyczką sygnaturki na kalenicy dachu. Usytuowany na niewielkiej, nie wydzielonej ogrodzeniami działce o nieregularnym kształcie, przylegającej do cmentarza od strony południowej i placu przed plebanią, w otoczeniu luźnej zabudowy wiejskiej. W bezpośrednim sąsiedztwie, od strony północnej wolno stojąca dzwonnica.

MATERIAŁ i KONSTRUKCJA: Fundamenty – brak danych. Mury z cegły ceramicznej pełnej i kamienia łamanego w zaprawie wapiennej. Tynki zewnętrzne i wewnętrzne gładkie, wapienne i cementowo wapienne (naprawy tynków zewnętrznych w przyziemiu). Sklepienia i stropy – nad prezbiterium sklepienie ceglane półnieckowe z lunetami, nad boczną kaplicą św. Jadwigi sklepienie ceglane nieckowe z lunetami, nad boczną kaplicą od południa i zakrystią sklepienia ceglane kolebkowe z lunetami, nad nawą strop drewniany nagi, nad kruchtami stropu drewniane belkowe z podsufitkami. Nad zachodnią częścią drewnianej empory chóru muzycznego drewniane pozorne sklepienie kolebkowe (w poddaszu kruchty zachodniej). Wieżba dachowa drewniana storczykowa ze stolcami skośnymi, prostymi i zastrzałami. Krycie dachu gontami (maszynowymi) na łątach. Posadzki i podłogi – w nawie, prezbiterium, kaplicy św. Jadwigi (północnej) i kruchcie północnej płyty z białego i czerwonego marmuru w szachownicę, w podwyższeniu ołtarza głównej płytki ceramiczne wielobarwne, w kaplicy południowej jastrzych terazzo, w kruchcie zachodniej wylewka cementowa, w zakrystii drewno miękkie (deski). Schody – na emporę chóru muz. drewniane policzkowe, wyrównawcze do kaplicy południowej wylewane betonowe ze stopnicami z czarnego terazzo. Okna metalowe krosnowe pojedyncze. Drzwi drewniane płycinowe, wejściowe do obu krucht deskowe o układzie rombowym. Wewnątrz nawy empora chóru muzycznego o konstrukcji drewnianej, podparta drewnianymi słupami. Pod kaplicą południową krypta grobowa niedostępna (wejście zamurowane), w-g opisów dawniejszych posiada ceglane sklepienie kolebkowe.

BRYŁA i RZUT: Kościół jednonawowy, orientowany, bezwieżowy, jednokondygnacyjny z emporą chóru muzycznego. Bryła zwarta, niesymetryczna, prostopadłościenna, nakryta dachem dwuspadowym z wieżyczką sygnaturki na kalenicy. Prezbiterium niższe, opięte szkarpami, dach zamknięty poligonalnie, połąć południowa dachu prezbiterium przechodzi w pulpitowy dach zakrystii i kaplicy bocznej południowej. Od strony północnej dobudówka kaplicy nakryta dachem namiotowym z latarnią, kruchty nakryte dwuspadowo. Rzut zwarty niesymetryczny. Kościół jednonawowy z prostokątną nawą posiadającą od strony zachodniej emporę chóru muzycznego, pod nią wejście główne przez prostokątny ryzalit kruchty. Od strony północnej ryzalit dobudówki prostokątnej kruchty wejścia bocznego. Do narożnika południowo wschodniego przylega dobudówka kaplicy południowej, posadowionej na wyższym poziomie (pod nią niedostępna obecnie krypta grobowa), ze schodkami wyrównawczymi. Prezbiterium węższe, opięte pilastrami i zamknięte poligonalnie, odcięte łukiem tęczy o zamknięciu półkolistym, tam belka tęczowa. Przy prezbiterium od strony północnej kaplica św. Jadwigi o wewnętrznych narożach sfazowanych i opiętych pilastrami, dostępna przesklepionym półkoliście otworem, nad nim półkolisty otwór. Od strony południowej do prezbiterium przylega prostokątna zakrystia o dodatkowym wyjściu na zewnątrz. Wejście na emporę chóru muzycznego schodami w kruchcie zachodniej, z niej wejście drabiną na poddasze.

C.d. na Wkładce Nr 1.

14. Kubatura: Ok. 5.320 m ³	15. Powierzchnia użytkowa: 762 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne: Kościół parafialny rzymsko-katolicki.	17. Użytkowanie obecne Kościół parafialny rzymsko-katolicki
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja: 1955 – 56 – Remont kościoła, dostawienie kruchty przed wejściem głównym od strony zachodniej, wymieniono znaczną część więźby dachowej i całość pokrycia gontami. Nowe tynki wewnętrzne i zewnętrzne. Po 1956 r. drobne prace remontowe i bieżąca konserwacja.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje): Ogólny stan techniczny kościoła zadowalający. Kościół konserwowany na bieżąco, użytkowany zgodnie z przeznaczeniem. <u>Fundamenty</u> – brak danych <u>Mury</u> – brak widocznych ubytków czy zniszczeń, tynki kompletne. <u>Sklepienia i stropy</u> – jak wyżej. <u>Dach</u> – więźba i pokrycie kompletne, brak śladów przecieków. <u>Podłogi i posadzki</u> – Liczne powierzchniowe ubytki i uszkodzenia typu eksploatacyjnego. <u>Schody</u> – Brak widocznych zniszczeń. <u>Stolarka okienna i drzwiowa</u> – kompletna, oszklenie kompletne. <u>Wyposażenie</u> – kompletne. Drewniane elementy rzeźbiarskie z licznymi śladami penetracji drewna przez owady. Obrazy ściemniałe. Liczne drobne uszkodzenia polichromii i złocień oraz rozspojenia elementów. <u>Instalacje</u> – kompletne, sprawne.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie: Z uwagi na dostateczny stan kościoła, bieżących postulatów brak.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania):

- ♦ Inwentaryzacja budowlana z ok. 1930 r. W: I.S. PAN Warszawa.

22. Bibliografia:

- ♦ H. Lutsch – Die kunstdenkmäler der Regierungbezirk Oppeln. Breslau (Wrocław) 1894 tom IV str. 265.
- ♦ St. Berezowski – Turystyczno krajoznawczy przewodnik po województwie śląskim. Atowice 1937 str. 273.
- ♦ Pr. zb. – Katalog zabytków sztuki w Polsce. Tom VI zesz. 8. Warszawa 1960, str. 31-32.
- ♦ J. Płazak – Architektura i budownictwo zabytkowe powiatu lublinieckiego. W: „Biuletyn Ś.I.N.” nr 25, Katowice 1961, str. 6 – 38.
- ♦ J. Myrcik – Koszęcin i okolice. Rys historyczny – ludzie – zabytki. Koszęcin 1994, str. 85-86.
- ♦ Pr. zb. Rocznik diecezji gliwickiej. Gliwice 1998, str. 95-96.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury):

- ♦ Pr. zb. – Katalog zabytków sztuki... Op. cit. – wkładka bez nr-ów stron.
- ♦ Nn – Karta ewidencyjna „zielona” z ok. 1960 r. – 2 fot.
- ♦ J. Myrcik – Koszęcin i okolice... Op. cit. str. 87.

24. Uwagi różne:

25. Opracował:

tekst:mgr Halina Łabęcka 12.11.1999*Łabęcka*.....
Imię, nazwisko, data

plany, rysunki: mgr inż. arch. Anna Broniewska 12.11.1999*AB*.....
Imię, nazwisko, data

zdjęcia fotogr.: mgr inż. Zbigniew M. Łabęcki 12.11.1999*Łabęcki*.....
Imię, nazwisko, data

Miejsce przechowywania negatywów: **S.O.Z. Delegatura w Częstochowie**
Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających):

27. Załączniki:

1. Wkładka Nr 1 – C.d. tekstu z rubr. 12 (Historia) i 13 (Opis), rzut poziomy, archiwalia.
2. Wkładki Nr 2 – 6 – Fotografie.
3. Karta ewidencyjna „zielona” – bez daty i autora, ok. 1960 r.

1. Miejscowość: S A D Ó W gm. Koszęcin	2. Obiekt (nazwa jak w karcie): KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYM.-KAT. p.w. ŚW. JÓZEFA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego): C.d. tekstu z rubr. 13 (Opis), rzut poziomy, archiwalia.
---	--	---

C.d. tekstu z rubr. 13 (Opis):

ELEWACJE: Otynkowane tynkiem gładkim, opięte szkarpami uskokowymi, wszystkie otwory bez opasek. Elewacja zachodnia szczytowa jednoosiowa, symetryczna, o szczycie odeskowanym. Niski szczytowo nakryty ryzalit kruchty wejścia głównego objęty w narożach lizenami, o otworach (wejście flankowane dwoma wąskimi oknami) przesklepionych półkoliście, za nią z boków w głębi boczne ściany ryzalitów. Elewacja południowa niesymetryczna czteroczęściowa, sześćoosiowa. Od lewej głęboko cofnięta część bez otworów – boczna ściana kruchty wejścia głównego, dwie osie okien nawy pomiędzy szkarpami, ryzalit dobudówki kaplicy bocznej południowej oraz zakrystii, boczna ściana prezbiterium opięta uskokowymi szkarpami. Okna nawy i prezbiterium zamknięte półkoliście, okno kaplicy bocznej odcinkowo, okno zakrystii prostokątne. Elewacja północna pięcioczęściowa sześćoosiowa niesymetryczna. Od lewej: dwuosio-wy ryzalit kaplicy św. Jadwigi, jedna oś nawy, szczytowo ustawiona dobudówka kruchty wejścia bocznego z otworem przesklepionym półkoliście i opięta gładkimi pilastrami, boczna ściana nawy z małym okienkiem w partii górnej (okno empory chóru muz.), jednoosiowa boczna ściana kruchty wejścia głównego z przesklepionym półkoliście wąskim oknem. Nad ryzalitem kaplicy św. Jadwigi dach namiotowy zwieńczony czworoboczną, drewnianą latarnią nakrytą cebulastą, ośmioboczną kopułą ogontowaną. Na kalenicy dachu nawy wieżyczka sygnaturki w formie czworobocznej o sfazowanych narożach, spłaszczonej cebuli, na niej ośmioboczna latarnia drewniana nakryta cebulasto z iglicą, kulą, chorągiewką wiatrowskazu i ażurowym krzyżem łańskim, w całości ogontowana, iglica metalowa.

WYPOSAŻENIE:

1. Ołtarz główny barokowy (2 poł. XVII w.) ze ślepymi bramkami, w nim objęte kolumnami figury śś Dominika i Franciszka oraz centralnie obraz św. Józef z Dzieciątkiem, w zwieńczeniu obraz (Święta Rodzina - ?) i figura Boga Ojca, na bramkach małe figury śś Piotra i Pawła. Fot.
2. Dwa ołtarze boczne barokowe (XVIII w.) z późnobarokowymi obrazami: lewy z wyobrażeniem Matki Boskiej oraz figurą Chrystusa w zwieńczeniu; prawy z wyobrażeniem św. Barbary i Okiem Opatrzności w zwieńczeniu. Fot.
3. Ołtarz w kaplicy bocznej św. Jadwigi; późnobarokowy (XVIII w., przekonstruowany w XX w.), architektoniczny, w nim obraz św. Jadwigi (XVIII w. - ?) oraz Oko Opatrzności w zwieńczeniu. Fot.
4. Ołtarz w kaplicy południowej późnobarokowy (k. XVIII w.) ze współczesnym obrazem Serce Jezusa. Fot.
5. Ambona przyścienna z zaplekiem i baldachimem, barokowa – w. XVIII. A koszu półplastyczne figury Ewangelistów, w zapleku współczesny obraz św. Tomasza z Akwinu, na baldachimie figury aniołów. Fot.
6. Belka tęczowa późnobarokowa (XVIII w.) z krucyfiksem i dwoma figurami aniołów. Fot. 17.
7. Organy barokowe z prospektem z motywów rocaill – XVIII w. przerobione. Fot.
8. Chrzcielnica bezstylowa (XX w.) z pokrywą.

INSTALACJE: Elektryczna. Ogrzewania brak.

Wkładkę założył: mgr Halina Łabęcka 12.11.1999

(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: S.O.Z. Delegatura w Częstochowie.

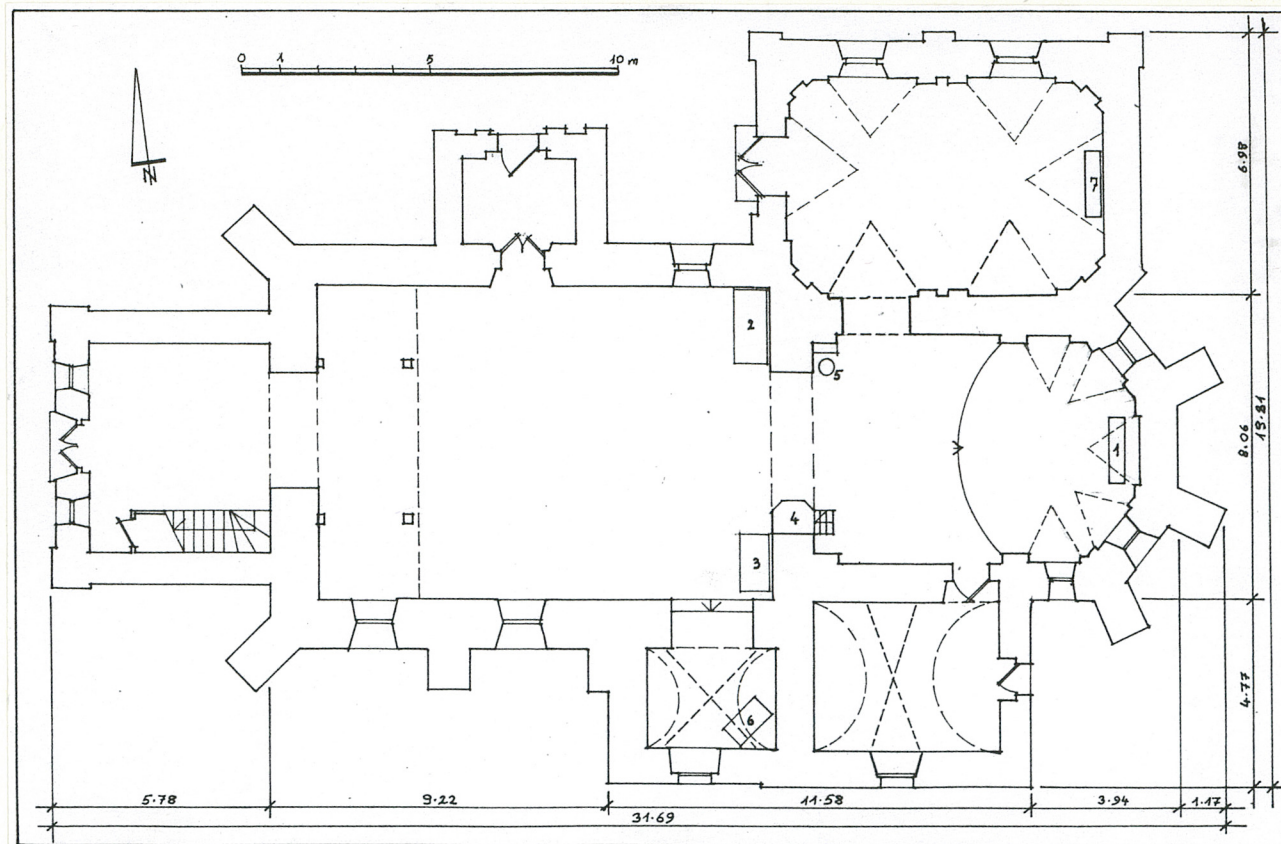
Rzut poziomy 1:200

Pomiar z natury.

Rys. i pomiar:
mgr inż. arch. Anna Broniewska
12.11.1999

Legenda:

1. Ołtarz główny
2. Ołtarz boczny lewy
3. Ołtarz boczny prawy
4. Ambona
5. Chrzcielnica
6. Ołtarz w kaplicy Serca Jezusowego
7. Ołtarz w kaplicy św. Jadwigi

Ryc. 1. Reprodukacja fotografii z ok. 1960 r.
Z: Katalog zabytków sztuki... Op.cit. (wkład-
ka bez nr-ów stron).

1. Miejscowość:

SADÓW
gm. Koszęcin

2. Obiekt (nazwa jak w karcie):

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYM.-KAT.
p.w. ŚW. JÓZEFA

3

Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego):

Fotografie.

Fot. 2.

Elewacja wschodnia (tylna ściana prezbiterium).

Fot. 3.

Elewacja zachodnia,
widok od strony północno wschodniej.

Fot. 4.

Prawa część elewacji północnej
z dobudówką kruchty wejścia bocznego.

Wkładkę założył: mgr inż. Zbigniew M. Łabęcki 12.11.1999
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: S.O.Z. Delegatura w Częstochowie

Fot. 5.

Fot. 6.

Fot. 7.

Fot. 5. Widok kościoła od strony południowej.

Fot. 6. Dobudówka kaplicy św. Jadwigi przy narożniku północno wschodnim, z prawej kruchta wejścia bocznego.

Fot. 7. Widok kościoła od strony południowo wschodniej.

1. Miejscowość:

SADÓW
gm. Koszęcin

2. Obiekt (nazwa jak w karcie):

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYM.-KAT.
p.w. ŚW. JÓZEFA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego):

Fotografie.

Fot. 8.

Północna ściana kaplicy św. Jadwigi.

Fot. 9.

Szczyt dachu nad prezbiterium
oraz. wieżyczka sygnaturki na kalenicy dachu

Fot. 10.

Latarnia wieńcząca dach kaplicy św. Jadwigi.

Wkładkę założył: mgr inż. Zbigniew M. Łabęcki 12.11.1999
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: S.O.Z. Delegatura w Częstochowie

Fot. 11.
Prezbiterium – narożnik południowo wschodni.

Fot. 12.
Drzwi wejścia głównego do kruchty zachodniej.

Fot. 13.
Okno kaplicy bocznej południowej,
widok od strony zewnętrznej.

1. Miejscowość:

SADÓW
gm. Koszęcin

2. Obiekt (nazwa jak w karcie):

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYM.-KAT.
p.w. ŚW. JÓZEFA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego):

Fotografie.

Fot. 14.

Kościół i jego otoczenie. Widok od strony północnej (od ul. Powstańców).

Fot. 15.

Okno nawy kościoła w elewacji południowej.

Wkładkę założył: mgr inż. Zbigniew M. Łabęcki 12.11.1999
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: S.O.Z. Delegatura w Częstochowie

Fot. 16.

Fot. 17.

Fot. 18.

Fot. 16. Wnętrze nawy, widok od strony prezbiterium.

Fot. 17. Wnętrze prezbiterium, widok od nawy. Widoczna belka tęczowa.

Fot. 18. Kaplica boczna od strony południowej, widok na wnętrze od strony nawy kościoła.

1. Miejscowość:

SADÓW
gm. Koszęcin

2. Obiekt (nazwa jak w karcie):

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYM.-KAT.
p.w. ŚW. JÓZEFA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego):

Fotografie.

Fot. 19.

Strop nawy kościoła, widok od strony prezbiterium.

Fot. 20.

Sklepienie bocznej kaplicy św. Jadwigi.

Fot. 21.

Połączenie prezbiterium z boczną kaplicą
św. Jadwigi, widok od strony prezbiterium.
Z lewej widoczna chrzcielnica.

Wkładkę założył: mgr inż. Zbigniew M. Łabęcki 12.11.1999
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: S.O.Z. Delegatura w Częstochowie

Fot. 22.
Przejście z kaplicy bocznej
św. Jadwigi do prezbiterium.
Widok z wnętrza kaplicy (por. Fot. 21).

Fot. 23.
Ołtarz główny, widok ogólny.

Fot. 24.
Południowo wschodni narożnik nawy z ołtarzem
bocznym prawym, z lewej prezbiterium, z prawej
kaplica południowa.

1. Miejscowość:

SADÓW
gm. Koszęcin

2. Obiekt (nazwa jak w karcie):

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYM.-KAT.
p.w. ŚW. JÓZEFA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego):

Fotografie.

Fot. 25.

Ambona, widok ogólny.

Fot. 26.

Wnętrze kaplicy św. Jadwigi, ściana wschodnia
Z ołtarzem.

Wkładkę założył: mgr inż. Zbigniew M. Łabęcki 12.11.1999
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: S.O.Z. Delegatura w Częstochowie

Fot. 27.
Wnętrze poddasza z widokiem na więźbę dachową.